**ERİŞİM LİNKİ:** https://sanatvebilgi.org/net-artta-interaktif-boyut/, (E.T.: 05.07.2022)

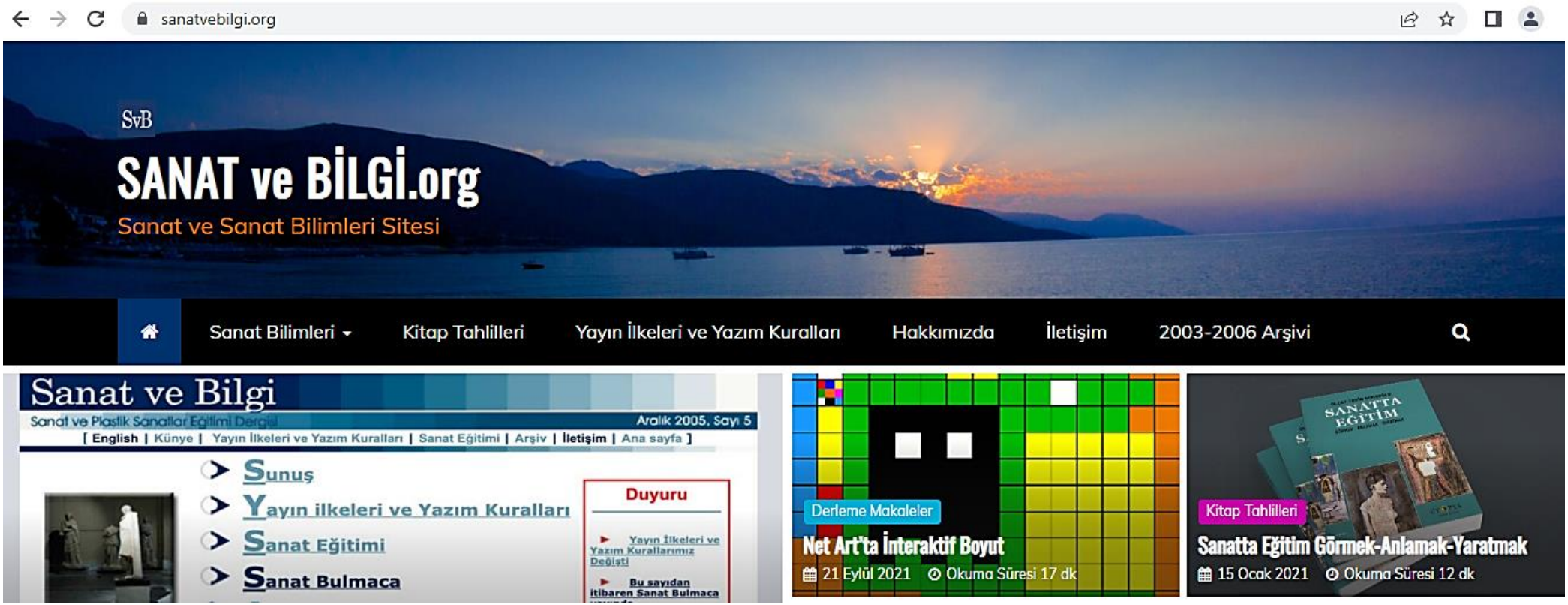

sanatvebilgi.org/net-artta-interaktif-boyut/

SvB
SANAT ve BİLGİ.org
Sanat ve Sanat Bilimleri Sitesi

Sanat Bilimleri | Kitap Tahlilleri | Yayın İlkeleri ve Yazım Kuralları | Hakkımızda | İletişim

Buradasınız : Home » Sanat Bilimleri » Derleme Makaleler » Net Art'ta İnteraktif Boyut

Derleme Makaleler

# Net Art'ta İnteraktif Boyut

21 Eylül 2021 Okuma Süresi 17 dk

Yazar: *Dr. Öğr. Üyesi Aysun CANÇAT*

**Özet**

İnternet; sanat, sanatçı ve sanat eserinde farklı boyutlar kazandırmıştır. İnternet'in 1990'ların ortalarında kitlesel bir küresel iletişim ağı olarak ortaya çıkmasıyla sanatçılar, bu ağın getirdiği yaratıcı, yenilikçi ve heyecan verici olasılıkları fark etmişler; gerek bireysel gerekse grup çalışmalarıyla ve izleyici ile etkileşimli yeni sanat oluşumlarına girişmişlerdir. İnternet sanatının; dünya sınırlarını ortadan kaldıran, kaydedilebilen, istenildiği zamanda ve şekilde değiştirilip geliştirilebilen ve halen çevrimiçi olarak sanat deneyimlerine ulaşabildiğimiz ve dahil olabildiğimiz mecralar yaratması, sanat tarihsel süreçte dikkat çekici gelişmelerdendir. Bazen sanat geleneklerini sorgulamak bazen de sosyal, politik ve etik sorunları farklı şekillerde gündeme getirmek amacıyla ortaya konan internet sanat üretimlerinin kullanımı, yeni teknolojilerle artış göstermeye başlamıştır. Bu çalışma; internet sanatının başlangıcından itibaren gelişimine, sanat, sanatçı, sanat eseri ve izleyici bağlamında eşi benzeri görülmemiş sanat biçimleri, interaktif deneyimler yaratması ve adeta bir belge niteliğinde, gerek bireysel gerek toplumsal sorgulamalara götüren alt yapısına dikkat çekmektedir.

## INTERACTIVE DIMENSION IN NET ART

**Abstract**

Internet; It brought different dimensions to art, art and work. With the emergence of the Internet as a mass media network in the mid-1990s, artists realized the creative and exciting possibilities this network brought; They embarked on new art formations both individually and with group works and audience. Internet art; It is one of the remarkable developments in the art history process that it creates channels where we can reach and participate in the art experience that eliminates the borders of the world, can be saved, changed, developed and maintained at any time. Sometimes the use of art production starts to increase with new technologies. In the present study; It draws attention to the development of internet art since its inception, its creation of art forms that are invisible in the context of art, artist, artwork and the audience, creating interactive experiences, and its infrastructure that has led to both individual and social inquiries as a document.

## Giriş

'Web sanatı', 'ağ sanatı', 'net sanatı', 'net.art', 'yazılım sanatı' gibi terimlerle bir arada kullanılan ve adlandırılan İnternet Sanatı;'interneti'i birincil medya olarak kabul eden ve yeni medya sanatı, multimedya sanatı, dijital sanat, interaktif sanat gibi sanattaki yeni oluşumlarla iç içe geçmiş bir ağ sanatıdır. Bu sanat, eski yeni medya sanatları olarak kabul edilen fotoğraf ve video gibi, konularını kullandığı mecralardan alan bir sanattır.

İnternet sanatı; medya sanatının ve elektronik sanatın bir parçasıdır ve internet ağı vasıtasıyla üretiminin yapıldığı her türlü sanat, kültür faaliyeti veya performans, bu sanat kapsamına girmektedir. Aynı zamanda akımın, eleştirel bir dili vardır. İnternet medya olarak amaç olmakla birlikte; internet kültürü, teknoloji-toplum ilişkileri gibi konuları irdeleyen, sorgulayan yeni bir kültürel üretim şekli ve sanat dilidir. Hem sanatçıya hem de izleyiciye yaratıcı bir özgürlük ortamı sağlayan sanattaki bu teknolojik boyut, geleneksel müze ve galericiliğin fiziki ortamının da dışına çıkılmayı sağlamış, çağdaş sanatın değişmesi ve genişlemesine katkıda bulunmuştur. Uygulama alanı oldukça geniş olan net sanatını; sanatsal web sitelerinde ya da email projeleri, çevrimiçi videolar, artistik internet yazılım ve düzenlemeler, ses ve radyo çalışmaları, tarayıcılar, spam ve çeşitli kodlarla oluşturulan mecralarda görebiliriz.

Günümüzde ise net sanatına; internet ortamına ek olarak cep telefonları, taşınabilir bilgisayar sistemleri, GPS (Global Positioning Systems) gibi araçların kullanımı da eklenmiştir. İnternet sanatı, 1993'te Mosaic, 1994'de Netscape Navigator ve 1995'te Internet Explorer'ın yaygınlaşmasıyla performans sanatı, pop sanat, kavramsal sanat gibi farklı sanat biçimleriyle etkileşim içerisinde gelişmiştir (Dempsey, 2002, s.286).

**İnternet Sanatı'nın Kökeni ve Sonrası**

Net sanatı özellikle, online (çevrimiçi) çevre için yaratılmıştır. Bu sanat; uzak insanlar arasında bağlantı, paylaşım, hyperbağlantı-odaklılığın farklı şekilleri gibi alt yapı geliştirmelerinin üzerine inşa edilmiştir. Sanatçılar, çoğunlukla medyanın yeni bir üretimi olarak, bir takım verilerle bir gönderi sistemi olarak işler üretmişlerdir. Net sanatının, yetişkin etkileşimi üzerinde; bir paylaşım, bilgi transferi ve ağların kullanımı şeklinde uygulamaları ile kavramsal sanatla ilişkilendirilebilir. İnternet sanatın kurucuları; Dadacılar gibi, klasik resim sunumlarından uzaklaşmış ve artistik uygulamaları bakımından da bu ağ sistemi üzerinden yön değiştirmişlerdir.

İnternet sanatının kökleri; kavramsal sanat, pop sanatı, fluxus, happening ve performans sanatları ile doğrudan bağlantılıdır. Ayrıca, Amerika, Avrupa ve Japonya'daki geleneksel anlayışın dışındaki bazı çağdaş, disiplinler arası araştırmalar akıma öncü olmuşlardır.

Günümüze doğru ise net sanatının gelişimi, dünyadaki farklı oluşumlarla şekillenmiştir. Dünyada öne çıkan iktidar odakları, tüm alanlarda olduğu gibi sanatın da yeniden tanımlanarak, yeni bir entegrasyon bir sürecine geçilmesine neden olmuştur. Net sanatının da bu sürecin izlendiği sanat disiplinlerinden biri olarak geliştiği ileri sürülebilir. Bu bağlamda, net sanatçılarının gösterdiği başlıca tavır; kendi kimliklerinden çok, yapıtlarıyla var olmaları, sanat dünyasındaki hegemonyaya karşı çıkışları ve anarşist bir yaklaşım içinde olmaları olarak özetlenebilir. Net sanatın doğup varlığını sürdürdüğü internet ortamı, sanatçıların eleştirel söylemlerinin görselleştirilip, kitlelerce paylaşılması için çok uygun bir alan olmuştur.

Net sanatının küresel ölçekte bir sanat formu olması, 1990'ların ortalarında mümkün olmuştur. Her ne kadar sanat tarihinin güncel bir uzantısı niteliğinde görülse de aslında, net sanatı; diğer dijital sanat pratiklerinin geleneksel mecralarla olan kökensel ilişkisinin tersine, tamamen bilgisayar ortamında doğmuş ve varlığı yalnızca yaratıldığı ortamda geçerli olabilecek bir sanat formu olmuştur. Başlangıcında elektronik bir bülten tahtası olarak, yalnızca sözcüklerden ve sayısal kodlamalardan oluşturulmuş olan internet, önce bir grup kavramsal sanatçı tarafından sanat üretim alanı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Sanatçıların, daha çok metne dayalı sanat çalışmaları örnekleri vermeye başlamaları ve bu sanatçıların elektronik posta yoluyla dağıttıkları mektuplar aracılığıyla izleyici (kullanıcı/okur) ile interaktif (etkileşimli) bir ilişki içine girmeleri, ilk net sanatı örneklerinden sayılmaktadır (Yücel, 2010,s. 40).

İnternet, sanatçılar tarafından daha önce görülmemiş özellikleriyle yeni bir araç ve yeni bir paylaşım tarzı getirmiştir. Saklı olan HTML gibi kodları görünür kılmakta, teknolojinin yarattığı karmaşık sistemi gözler önüne sermekte, vektör tabanlı web araçlarını kullanarak kalite kaybı olmadan her boyuta uygulanabilir kılmaktadır. İnternet sanatı, bir sanat formu olarak gelişmeye devam etmekte ve teknolojik ilerlemenin yansımaları sanatçıların çalışmalarında izlenebilir olmaktadır (Sağlamtimur,2010,s.226)

Net.art'ın ilk örneklerine bakıldığında 1995'te, Slovenyalı çağdaş sanatçı Vuk Ćosić'in aldığı yazılım hatası nedeniyle karakterleri bozuk çıkan bir e-posta mesajı sonrası kullanımları öncü sayılabilir. Buna göre mesajda, birçok karakter okunamamaktayken bir yeri "net. art" şeklinde net ve anlaşılabilirdi (https://tr.wikipedia.org/wiki/Net.art). Vuk, bu satırdan çok etkilenmişti. "Net" kelimesi son zamanlarda meşgul olduğu sanatına isim vemişti; net.art




Görsel 1. Vuc Cosic'e gelen mesajdan birsatır

İnternet sanatın bir diğer kilit özelliği de hem sanatçılar hem de izleyiciler arasında coğrafik sınırları ortadan kaldırmasıdır. Bu gelişmiş ağ teknolojisi ile, tüm dünya insanı arasında bağlantı kurma imkânı sağlanmaktadır. Dünyanın dört bir köşesinden hayret uyandıracak derecede çeşitli görüntüler, metinler, deneyimler bir araya gelmekte ve herkesçe paylaşılabilmektedir.




Görsel 2. http://404.jodi.org/

Amsterdam doğumlu medya sanatçıları, Joan Heemskerk ve Dirk Paesmans, "**wwwwwwwww.jodi.org"** isimli siteleriye 1995-1998 yılları arasında, ard arda eserler sergileyerek bu sanat dalının öncülleri olmuşlardır. Jodi'nin web sayfalarından birisi olan, 404.jodi.org, boş bir sayfadır ve bastıkça sarı, kırmızı ve mavi renkler ve çeşitli görseller yer almakta olan ekranlardan oluşmaktadır. Sadece sol üst köşede 404 yazısı sabit kalmaktadır. Hepimizin çok yakından bildiği ve zaman zaman da karşılaştığı gibi, bu bir internet mesajıdır ve bulanamayan, yüklenemeyen bir sayfayı belirtmek için kullanılmaktadır (Kutup, 2010,s.6,).

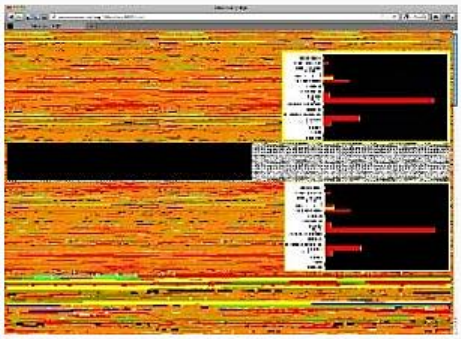

Görsel 3. JODI.ORG, 1995 www, tarayıcı

Paylaşılan bir çevrimiçi belgede, net.art'ın gidişatını şekillendirmeye yardımcı olan dört sanatçı ve sanatçı grubu; Ubermorgen, Jodı, Vuk Cosic, Olia Lialina kendi deneyimleriyle sanat ürünlerini ortaya koymuşlardır. (Görsel 6)

Joan Heemskerk ve Dirk Paesmans'tan oluşan Jodi, en tanınmış internet sanatı grubu olmuş, 1990'lı yılların ortalarından itibaren web projeleri, kısmen tarayıcı fikrini sorgulayan çalışmaları, absürd yazılımları, bilgisayar virüsleri, sistem çökmeleriyle ön plana çıkmışlardır. Jake Tilson'un çalışması "The Cooker", hem sanatçılar hem de izleyiciler arasında olağanüstü coğrafik bağlantılar kurma imkânı sağlamış, genel bir yiyecek temasına bağlı olarak dünyanın dört bir köşesinden hayret uyandıracak derecede çeşitli görüntüler, metinler, deneyimleri bir araya toplamıştır.

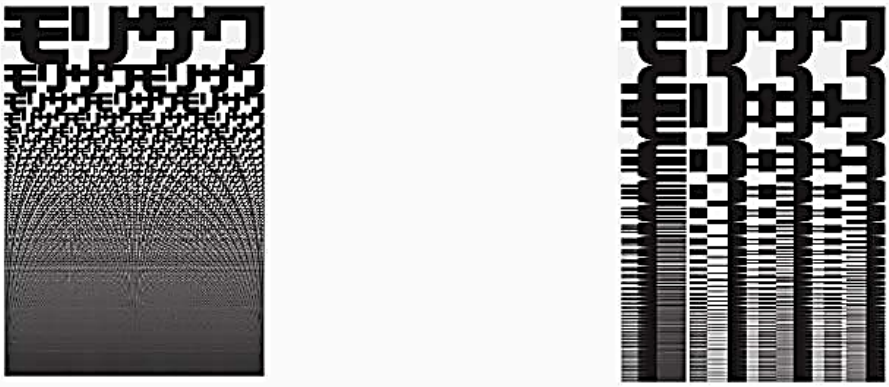

**Görsel 4-5. John Maeda, "Japon Arşivi: Morisawa" ,1996**

Massaschusetts Institute of Technology (MİT) Medya Laboratuarı'nda Estetik ve Kompütasyon Grubu direktörü John Maeda, görsel sanat ile bilgisayar bilimini bir araya getirerek Op Sanat'ı akla getiren optik bir dinamizm sergilemiştir (Sağlamtimur,2010,s.226)



Görsel 6. Shu Lea Cheang, **"Bowling Alley"**, 1995–1996

Multimedya sanatçısı Shu Lea Cheang'ın ilk internet çalışması olan "Bowling Alley"; bir sipariş üzerine gerçekleştirilmiştir. Minneapolisli sanatçılarla kolektif bir çalışma olan üretim; kamusal/özel, popüler sanatlar/güzel sanatlar ikili karşıtlıklarını sorunsallaştırmaktadır.

Net sanatın bir sanat türü olup olmadığına dair tartışmalar günümüze dek sürmüştür. Dijitalizmin, sanat üretiminde öneminin iyice artmış olmasına rağmen bazı eleştirel yaklaşımlar da söz konusudur. Bu konuda, çok yönlü çalışan ve aynı zamanda bir sanatçı olan Natalie Jeremijenko'nun düşünceleri ilgi çekicidir. Jeremijenko, internet projeleriyle dijital projelerin toplumsal ve siyasal sonuçlarını sorgular. Dijital sanat ile internet sanatının sergi düzenleme stratejisinden rahatsızlık duyar. Bunun iki nedeni vardır: Birincisi, dijital/internet sanatçıların yeni teknolojilerle çalışmasını toplumsal değişim için bir fırsat olarak görürler. Çünkü teknolojiyi sonuç değil, neden olarak görmektedirler. Sanki önemli olan, kavramsal değil, dijital kısımmış gibi görülür. İkincisi, teknolojik yeniliğin getirdiği maddi kültüre karşı çıkmak (bu kültürü tartışmak) için başka gerçek forumların olmamasıdır (Bozkurt, 2005,s.231).

Medya teorisyeni Charlie Gere de bu konuda şöyle der (2009): "Esas sormamız gereken soru bu ve bunun gibi eserlerin internet sanatı olarak sayılabileceği değil, "sanat" olup olmadığıdır. Bu durumun ayırt edici özelliği nedir? Bu soru galiba, İnternet sanatının en güçlü ve ilginç olan yanıdır" (Gazete Festival TV, 2020).

*İnternet Art* adlı kitabın yazarı Rachel Grene ise, İnternet sanatının kapsamını ve zorluğunu şöyle özetler; "İnternet, arkasında estetik kabiliyetlerden farklı kabiliyetler gerektirmektedir. Global erişimde, internetin geçici doğallığı ve onun kayıt özelliği, yeniliklerle ilişkisini, tarihsel ve eleştirel olarak özetlemek zordur. Bunlar, İnternet sanatını, zor ve karmaşık kılmaktadır" (Colmun,2004, s.62-63).

Bütün bu eleştirilerin yanında Internet'in özünde, mevcut her türlü bilginin kitlelere yayılmasını kolaylaştırmak amacı da vardır. İnternette ne olursa olsun bir açıklık vardır. İnternet, sansürü reddeder ve bilginin en uygun yolla ağdaki yerini bulmasını sağlar. Doğasında merkezsizlik, bir ana kumanda merkezinin yokluğu vardır. Bu ağı, tek fişi çekerek yok etmek mümkün değildir (Köker,2001,s.3). Öte yandan İnternet sanatı demokratiktir; interaktiflik bu sanatta kilit rol oynar. Sanatçıların uygun gördüğü görüntüler, metinler, sesler ve hareketler ile izleyiciler etkileşime girerek özgün montajlar ortaya konur. Dolayısıyla, izleyiciler, kullanıcı ve özgün bir üretimde, oluşturucu bir rol oynamaktadırlar. Nihai çalışma, ortaklaşa bir şekilde ortaya konan yeni bir üründür. Ağ yapısıyla birbirine bağlanan bu sanat oluşumları; kaydedilebilirliğinin, sonsuza kadar saklanabilirliğinin yanında her yerden, her an izlenebilir, düzenlenebilir ve değiştirilebilir boyutuyla oldukça etkilidir.

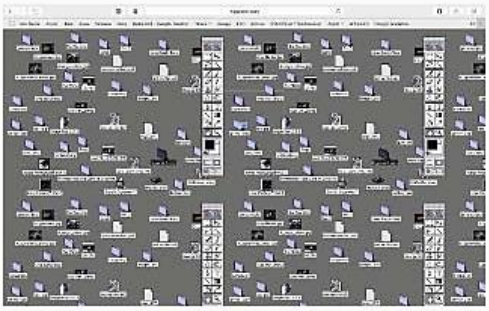

Görsel 7. **Masaüstü IS, 1997 kullanıcıların masaüstü**

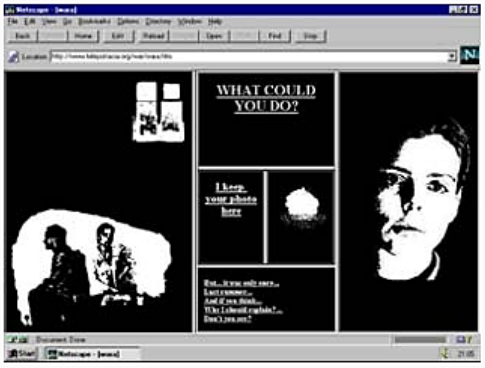


Görsel 8. **Olia Lialina "Erkek Arkadaşım Savaştan Geri Döndü", 1996**

İnternet sanatçısı ve teorisyen Olia Lialina'nın yukarıda "Erkek Arkadaşım Savaştan Geri Döndü" adlı çalışması 1996'dan beri çevrimiçidir. Lialina; sinematik, anımsatıcı bir hikâye için HTML'nin temel öğelerini kullanmıştır. (Görsel 9)

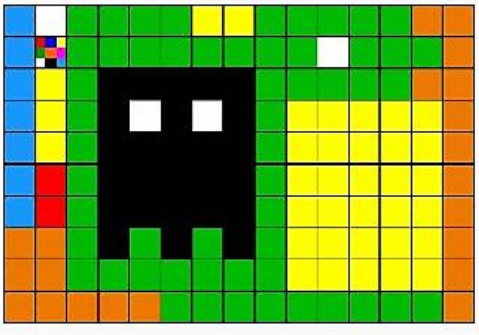

**Görsel 9.** Andy Deck, **"Screening Circle", 2006**

Bir medya sanatçısı olan Andy Deck, hızla gelişen ve yaygın olan sosyo-kültürel sürece, sanat ortamına, kendi iletişim ağı programlarıyla girer. O'nun estetik programı; teknolojik ilerlemeler, çevre sorunları, tüketiciden yana olan pasif diye nitelediği modernizasyona karşı, adeta bir kültürel kırılma arar niteliktedir.

Andy Deck, “Screening Circle” adlı çalışmasında ziyaretçilerle online (çevrimiçi) bir birliktelik sunmaktadır. Ziyaretçiler siteye çizim alanlarını kompoze etmek için girebilirler. Parçalar bir ya da bir kaç kişi tarafından gelişigizel ya da planlı olarak yapılıp yerleştirilebilirler. Sonuçta, ekranda hızlıca grafik görüntü oluşmuş olacaktır. İnsanların nihai bir ürün üzerindeki etkisini ortaya koyan bir görüntüleme sistemi oluşturulmuş olur. Sanatçı aktivitesini, sanat ve izleyici arasındaki bağı çevrimiçi bir ortamda bu tür yaratımlarla ortaya koymuştur. (http://www2.tate.org.uk/intermediaart/entry15483.shtm) (Görsel 9)

Türkiye’de de internet sanaıt alanında faaliyetler gerçekleştirilmektedir. İstanbul Güncel Sanat Müzesi’nde (Proje 4L), 2002 yılında “Net.Art” başlıklı forum düzenlenmiştir. Geleneksel biçimlerin yanında, sanatın ve teknolojinin doğurduğu yeni ilişkileri tanıtmak olarak belirlenen forum, Türkiye’de ilk kez web-art, sanal gerçeklik gibi yeni medya ortamı ve destekleyici online sanat sergisiyle gündeme gelmiş ve bildiriyle açıklanmıştır. Bildiride, geleneksel metodlarla nadiren kesişen sanatsal, bilimsel ve sosyolojik disiplinler arasında köprü kuran yapıtı tanımlayan, yeni medya sanatı konuşarı gündeme getirilmiştir (Bozkurt, 2005,s.279).

İnternetin etkileşimli arayüzü ile farklı toplumsal, ekonomik, kültürel ya da siyasi ceplere bağlanabilme potansiyeli internet sanatı işlerine; müzelerin fiziki ve maddeye dayanan sanat işlerinden farklı bir toplumsallaşma/kamusallaşma formasyonu sağlamaktadır. İnternet üretimleriyle ele gelir bir nesnesinin olmaması, bu işlerin maddesiz/yok oldukları anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla, nesnesiz bu sanat üretimlerinin, hem sanat ortamı ve pazarı, hem de meta dünyasını yeniden düşündüren ve bazı güncellemeleri gerektiren etkileri olmuştur. (https://manifold.press/pazar-sekmeleri-ag-sanati-net-art)

## Sonuç

İnternet’in getirdiği yeni uygulamaların, sanatçıların önünde sınırsız olanaklar açtığı ortadadır. 1990’ların sonu ve 2000’lerin başında birçok ağ sanatçısının; kullanıcı ile internet arasında aracılık yapan ve gelişim gösteren arama motorları dikkatini çekmiş, bu yolda üretimlere ve gelişmelere odaklanmışlardır. Sosyal ağların yükselişiyle birlikte, net sanatta; sanatçıların ilginç buldukları ve diğer sanatçılar ve izleyicilerle bağlantılı, çevrimiçi gruplar ve çeşitli konu başlıkları altında faaliyetler yapılmıştır. Artık internet sanatı; web siteleri, e-posta projeleri, internete dayalı orijinal yazılım projeleri, ağa bağlı kurulumlar, etkileşimli, katılımcı, ses veya video ve çeşitli ağ performansları gibi pek çok mecralarla üretimlerini genişletmiştir. Sanatçıların yalnızca çevrimiçi olarak anlaşılabilen ve deneyimlenebilen bu etkinlikleri; sanat ile günlük yaşam, sanatçı ve izleyici arasındaki boşluğu kapatmak, maddi çıkarlar olmadan ve sanat kurumlarından bağımsız faaliyetlerini sürdürmek bakımından da sorgulayıcı niteliktedir. İnternet’ten ilham alan internet sanatının, sanat değeri ve bir sanat türü olup olmadığına dair tartışmalar olsa da çağdaş sanatın değişmesi ve genişlemesine katkıda bulunduğu açıktır.

**Kaynakça**


Bozkurt, M.(2005). *“Video Sanatı”*, Bileşim Yayınevi, İstanbul

Dempsey,A.(2002). *“Art in the Modern Era”*, Thomas and Hudson Ltd.: London.

Köker, Ö. (2001). “Endüstri Devrimi İnsanlığın Günlük Hayatını Sürdürme Biçimini Değiştirdi.” *Pick Up*. İstanbul

Sağlamtimur, Z.Ö. (2010). *“Dijital Sanat”*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, cilt.1, sayı:3, s.213-238

Yücel, D. (2010). “Dijital Sanat Pratiklerinin Müzeolojik Bağlamda Değerlendirilmesi”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi

**İnternet Kaynakları:**

Colmun, A. (2004). "Net.art anda Net. Pedagogy: Introducing Internet Art to the Digital Art Curriculum", Studies in Art Education A Journal of Issuesond Research, Erişim adresi: http:www.jstor.org/stable/3497096?seq=1 (10.08.2012)

Gazetefestivaltv: http://www.gazetefestivaltv.com/dijital-cagda-sanat-eserinin-varligi-neye-baglidir/ (03.02.2021)

Kutup, N. (2010). "*İnternet ve Sanat, Yeni Medya ve Net.Art"* Akademik Bilişim Konferansında sunulan bildiri, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir. Erişim adresi: http://ab.org.tr/ab10/bildiri/56.doc

https://tr.wikipedia.org/wiki/Net.art (03.02.2021)

https://manifold.press/pazar-sekmeleri-ag-sanati-net-art (03.02.2021)

http://www2.tate.org.uk/intermediaart/entry15483.shtm (03.02.2021)

**Görsel Kaynaklar:**

Görsel 1. http://www.fotografya.gen.tr/TR,145/bitosfer.html

**Görsel 2.** http://404.jodi.org/

**Görsel 3.** https://spikeartmagazine.com/articles/netart

**Görsel 4-5.** https://gurafiku.tumblr.com/post/159785342059/japanese-poster-morisawa-john-maeda-1996

**Görsel 6.** http://bowlingalley.walkerart.org/

Görsel 7. https://spikeartmagazine.com/articles/netart

**Görsel 8.** https://anthology.rhizome.org/my-boyfriend-came-back-from-the-war

**Görsel 9.** http://artcontext.org/act/05/screeningCircle/